

Etik – og følelser

De tre store etikker
- og din personlige etik

Filosofi om følelser
- hvad er følelser og hvad
er mit forhold til dem?

Fem aftener om levet filosofi

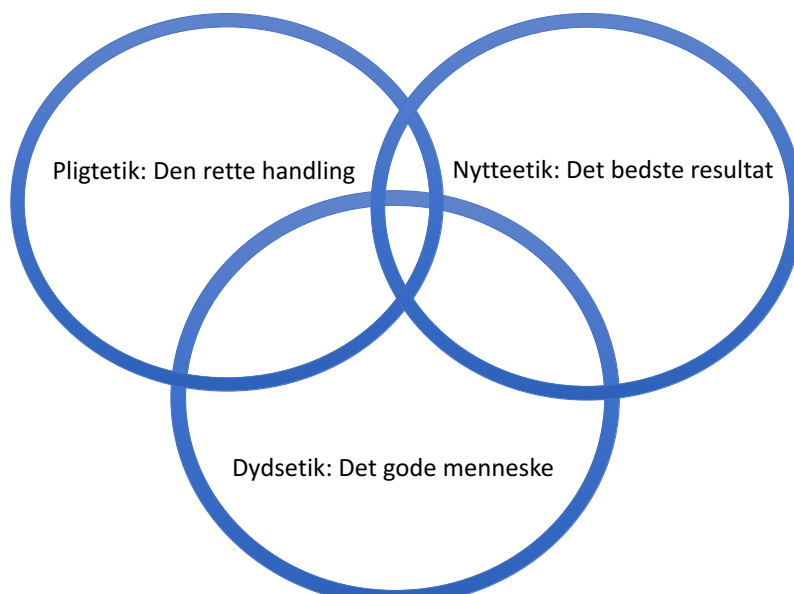
Halsnæs filosoferer...

Bogsalonen, Frederiksværk

Vinter 2019

Thomas Ryan Jensen

De tre store etikker

Nytteetik: Det gode resultat

Mest mulig lykke

Det etisk rigtige er det som giver

- mest mulig lykke
- mest mulig lykke for flest mulig mennesker
- En handling's etiske værdi skal vurderes på de konsekvenser den har.
- Urspørgsmål: Hvad giver det bedste resultat?

Oprindelse

England 1700 -1800 tallet:

- Oplysningstid
- Kapitalisme

Jeremy Bentham
(1748 -1832)

John Stuart Mill
(1806 - 1873)

Nytteetikens konsekvenser

Ingen vægt på intention

Ingen absolutte regler. Det er moralsk rigtigt at:

- Lyve
- Bryde løfter
- Stjæle
- Slå ihjel

- hvis det samlet set skaber mest lykke/ minimerer lidelse mest

Afgrænsning i tid

Mitterand:

- Hvad mener De om den franske revolution?

Deng Xiao Peng:

- Det er det for tidligt at udtale sig om.

Andre afvejninger...

Hvem er det godt for?

- For alle i familien?
- For samfundet?
- For menneskeheden?
- For fremtidige generationer?
- For dyr og biodiversitet?

Hvor sandsynligt er hvad?

- Hvad er den relative sandsynlighed for de forskellige scenarier – og hvordan afvejer vi sandsynlighed med lykke/lidelse?

Lykke vs. lidelse

- Er det bedre med lidt lykke for mange end meget lykke for få?
- Er det bedre at minimere lidelse end at optimere lykke?

Kort vs. lang

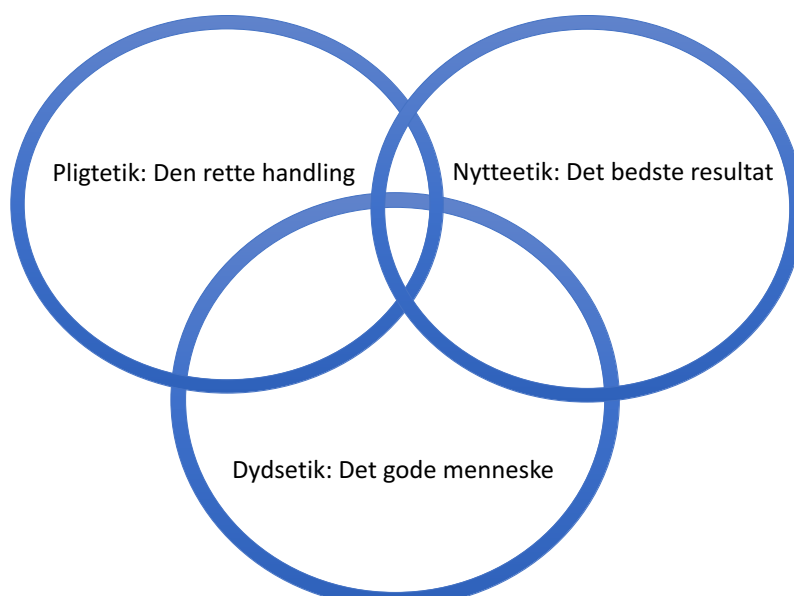
Hvordan er forholdet mellem lykke på kort sigt i forhold til lykke på langt sigt?

Nytteetikken opsummeret

- Etik er at gøre det, som giver mest mulig lykke til flest mulige mennesker.
- Lykke kan erstattes med "sundhed", "læring", "effekt", "livskvalitet", "tilfredshed"
- Handlingsanvisning: Gør det som har de bedste konsekvenser

De tre store etikker

Etisk dilemma

- skal jeg fortælle en ubehagelig sandhed?

PLIGTETIK

Du skal fortælle sandheden – også når det gør ondt. Derved respekterer du den andens autonomi. Du kan ikke ønske at leve i et samfund, hvor vi ikke fortæller ubehagelige sandheder.

NYTTEETIK

Hvad er konsekvenserne af at du fortæller sandheden? Gør det noget godt for de implicerede – eller vil vi alle leve bedre med at sandheden forbliver ukendt? Gør det som giver det bedste resultat.

DYDSETIK

Hvilke dyder er vigtigst her? Er det at være omsorgsfuld eller sandfærdig? Og hvor meget? Findes der en gylden middelvej? Benyt din dømmekraft og tænk: Hvad vil et dydigt menneske gøre her?

Etiske dilemmaer

- hvordan skal vi behandle borgerne?

PLIGTETIK

Vi skal behandle borgerne som vi er forpligtede til efter loven. Det er borgerne liv. Borgeren har rettigheder og vi må respektere de valg borgeren træffer – borgeren har ret til at gå i hundene

NYTTEETIK

Vi skal behandle borgerne sådan at det giver det bedste resultat – for borgerne og samfundet. Det vigtigste er at vores indsats virker – ikke at vi gør alting efter loven.

DYDSETIK

Vi skal være tillidsfulde i vores måde at behandle borgerne. Vi må med vores dømmekraft afgøre hvor tillidsfulde vi skal være i den konkrete situation – og handle derefter.

”Interne” konflikter

Dydsetik:

- Omsorgsfuld eller respektfuld
- Autentisk eller loyal

Pligt:

- Loven eller pligten
- Bestyrelsen eller borgerne

Nytte:

- Kort eller langt sigt
- Få meget eller mange lidt
- Børn eller ældre

Hvad tænker du på, når du skal vurdere en etisk god handling?

- **PLIGT:** Jeg tænker på hvad min samvittighed siger mig er den rette handling. Jeg har pligt til at handle, som jeg mener og ønsker, alle andre også har pligt til at handle. Man skal handle efter de forpligtelser, man har.
- **NYTTE:** Jeg tænker på at skabe mest muligt godt og dermed skabe mest mulig glæde for mange mennesker. Det grundlæggende er størst mulig lykke for flest mulige. Jeg fokuserer på, at min handling skal tjene noget fremadrettet.
- **DYD:** Jeg læner mig op ad værdier, som jeg ved er gode. Derefter vurderer jeg ud fra min fornuft. Jeg ved, at hvis jeg handler efter disse værdier, vil det føre til gode handlinger og dermed et godt liv. Jeg vurderer altså, om handlingen er god, ved at tænke på, om den er i overensstemmelse med gode værdier.

Tænk over din egen etik

Tænk og skriv om din egen etik;

- Hvilke etikformer tænker du mest med?
- Er der sket ændringer over tid – f.eks. i kraft ændrede livsomstændigheder?
- Er din etik den samme i alle livets forhold?
- Hvad tænker du er din vigtigste etiske udfordring?
- Hvis du skulle ændre noget i din etik, hvad skulle det så være?

Følelser

Indledende filosoferen: Hvad er følelser?

- Tal to og to sammen om hvad I hver især forstår ved følelser.
- Benyt jer gerne af følgende spørgsmål:
 - Hvad forstår jeg ved følelser? (deskriptivt)
 - Hvordan erfarer jeg følelser? (fænomenologisk)
 - Hvad er det gode/ikke gode ved følelser? (normativt)

Indledende indkredsning

- En egenskab ved os - ikke ved verden
- En egenskab som gør at vi kan vælge noget frem for noget andet
- En egenskab, som hjælper os til at overleve i verden og til at fungere i sociale grupper
 - Darwin: *The Expression of Emotions in Man and Animals*

-Hvordan forholder jeg mig til mine følelser?

Samtaler 2x2 i alt 10 min

En ting er hvad du forstår følelser som. Noget andet hvordan du forholder dig til dine følelser.

Overvej f.eks.:

- Hvilken rolle spiller mine følelser i mit liv?
- Hvilken sandhedsværdi tillægger jeg dem?
- Hvordan ved jeg hvad jeg føler?
- Er jeg glad for mine følelser?
- Har mine følelser ændret sig igennem mit liv?

I don't trust my inner feelings

Inner feelings come and go

Leonard Cohen

Definition

- En sindstilstand, der vedrører en situations eller en forestillings personlige betydning for et menneske.
- Følelser er vitale for vort sociale samliv og mentale sundhed. De påvirker og former til dels den måde, hvorpå vi omgås hinanden og forstår virkeligheden i øvrigt. Billedligt talt udgør de det strømførende lag i menneskers psyke, jv. udtryk som passioner og lidenskaber. De er kilder eller ledsagetilstande til såvel rige og inderlige erfaringer som til tunge problemer og forstyrrelser.

Boje Katzenelson

Kategorisering af følelser

- Affekter: Panik, raseri, begejstring – korte, ledsages af kontroltal
- Grundfølelser: Vrede, frygt, glæde, interesse, afsky m.fl. – universelle følelser hos mennesker (omdiskuteret)
- Sekundære følelser: Stolthed, misundelse, jalousi, lykke, kærlighed m.fl (komplekse blandinger af grundfølelser)
- Stemninger: Glad eller mørk flere dage i træk. Ubestemte primært indefra kommende tilstande
- Temperament: Stemninger fremherskende i årevis eller livet igennem

Filosofiske syn på følelser i vestlig idehistorie - den græske antik

Platon:

- Der er en grundkonflikt mellem fornuft og følelser
- Følelserne bør være underlagt fornuftens rationelle kontrol

Aristoteles:

- Følelser er en kilde til praktisk visdom
- Følelser er drivkræfter, som kan få mennesker til at skifte opfattelse eller træffe vigtige beslutninger
- En klog forvaltning af følelser er tæt knyttet til et godt liv.

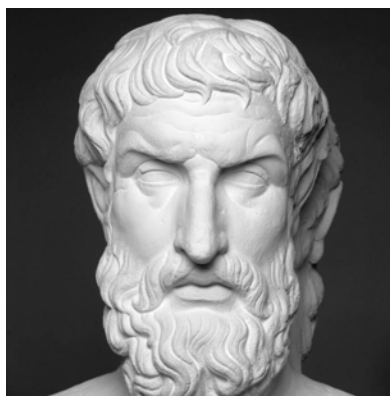

Stoisk/romersk filosofi – følelser er irrationelle fejltolkninger

-Cicero, Seneca, Marcus Aurelius, Epiktet

Epiktet:

- Det er ikke begivenheden i sig selv, der skaber negative følelser, det er dine tanker og fortolkninger som gør det.
- Lær at acceptere det du ikke kan kontrollere – og kontroller i stedet dine egne følelser
- Det handler om at opnå sindsro og indre frihed
- Kultiver dig selv!

Epiktet

Kristendommen - følelser er gode eller onde

- Overtager centrale dele af græsk og romersk forståelse
- Følelser er primitive og farlige fænomener, som bør holdes under rationel og social kontrol.
- De syv dødsynder som destruktive følelser
- De findes også gode følelser: Medlidenhed og næstekærlighed

Romantikken – følelser er menneskelige (til dels også Oplysningstiden)

- Fornuftsdyrkelsen undertrykker det autentiske menneske
- Følelser er vigtige i menneskets vej tilbage til naturen
- Pascal: *Hjertet har sine grunde, som fornuften ikke kender*
- Kierkegaard: *Er da Fornuften alene døbt, er Lidenskaberne Hedninger?*

Nutid – fornuften i vore følelser?

- Følelser videnskabeliggjort gennem psykologi, hjerneforskning m.m.
- Modsætningen mellem fornuft og følelse er et gennemgående træk i vores forståelse
- Følelser som eksistentielle budbringere og kilde til liv – og til smerte, psykiske lidelser, depressioner m.m.
- Følelser som skal kontrolleres og sættes fri

Hjemmeopgave

Tænk grundigt over: Hvad gør det ved mig og mit liv, at jeg har dette forhold til (mine) følelser?